

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра української мови та літератури

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА МОВА

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти бакалавр
(назварівня вищої освіти)
спеціальності 014 Середня освіта (українська мова та література)
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізації _____**

Слов'янськ – 2016 р.

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

канд. філол. наук, доцент кафедри української мови та літератури
Л. М. Тищенко.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської
мфілології К. А. Тищенко;

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та
літератури Л. В. Сегін.

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“10” травня 2016 р.
протокол № 3

Перший проректор _____

О. Г. Набока

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Старослов'янська мова» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр за спеціальністю 014 Середня освіта (українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фонетична система, граматична будова та лексичний склад найдавнішої писемно-літературної мови слов'ян – старослов'янської, історія її виникнення, особливості старослов'янської графіки.

Міждисциплінарні зв'язки: історична граматика, історія української літературної мови, українська діалектологія, східнослов'янська діалектологія, сучасна українська літературна мова.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Походження старослов'янської мови та історія її наукового дослідження.
2. Старослов'янська графіка.
3. Фонетична система старослов'янської мови.
4. Морфологічна система старослов'янської мови.
5. Синтаксис старослов'янської мови.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Старослов'янська мова» є ознайомити здобувачів-філологів зосновними поняттями та термінами старослов'янської мови, формувати в них певні уявлення про структурну та системну організацію першої слов'янської літературної мови і закономірності її функціонування в дохристиянську епоху та період Київської Русі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Старослов'янська мова» є допомогти здобувачам засвоїти основні поняття старослов'янської мови; визначити місце кожного із розділів у системі старослов'янської мови; дати уявлення про фонетичну, морфологічну, лексичну, синтаксичну структуру старослов'янської мови, а також про історію виникнення письма у слов'ян, старослов'янські азбуки.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

1. Соціокультурна компетентність:

– розуміти роль культури, науки в розвитку цивілізації, їх співвідношення і пов'язаних з ними сучасних соціальних і етичних проблем, цінності наукової раціональності та її історичних типів, знати структуру, форми і методи наукового пізнання, їх еволюцію;

– знати форми і типи культур, основні культурно-історичні світові центри і регіони, закономірності їх функціонування і розвитку, знати історію культури України, її місце в світовій культурі і цивілізації;

– бути обізнаним у найважливіших галузях і етапах розвитку гуманітарного і соціально-економічного знання, основних наукових школах, напрямках, концепціях, джерелах гуманітарного знання і видах роботи з ними;

– вміти аналізувати в загальних рисах основні економічні події в своїй країні і за її межами, знаходити і використовувати інформацію, необхідну для орієнтування в основних поточних проблемах економіки;

– знати права і свободи людини і громадянина, вміти їх реалізувати у різних сферах життя, знати Конституцію України;

– мати уявлення про наукові, філософські і релігійні картини світу, сутність призначення і сенс життя людини, про різноманітність людського пізнання, співвідношення істини і помилки, безвір'я і віри, раціонального та ірраціонального в людській уяві, особливості функціонування знання в сучасному суспільстві, про естетичні цінності, їх значення в творчості і повсякденному житті, вміти орієнтуватися в них;

– сприймати і розуміти різні жанри мистецтва (художню літературу, живопис, музику).

2. Інформаційна компетентність:

– вміти користуватися сучасними інформаційними технологіями;

– вільно орієнтуватися у стрімкому потоці наукової інформації, вести особистий науковий пошук за допомогою різних інформаційних систем;

– вміти користуватися електронними носіями для ведення навчальної документації середньої та старшої школи;

– бути обізнаним та вміти вільно користуватися інформаційними системами: бібліотеками, каталогами, архівами, локальними та глобальними мережами для ефективного пошуку та структурування інформації.

3. Комунікативна компетентність:

– знаходити засоби виражати особисте ставлення учителя-гуманіста до культурно-естетичних проблем;

– вміти виражати і обґрунтовувати свою позицію з питань, які стосуються до історичного минулого;

– сензитивність до можливостей адаптації матеріалу відповідно до умов загальноосвітніх навчальних закладів;

– уміння застосовувати різні методичні ситуації в залежності від навчального контексту;

– уміти в практичній діяльності застосовувати знання етикету і дотримання етики ділового спілкування;

– вільно володіти українською мовою як державною і як мовою професійного та повсякденного спілкування з учнями, іноземними мовами;

– використовувати вербальні і позамовні засоби комунікації, техніки взаємодії в комунікаційних актах зі школярами, батьками, колегами, адміністрацією школи.

4. Здоров'язбережувальна компетентність:

– розуміти природу психіки, знати основні психологічні функції та їх фізіологічні механізми, співвідношення природних і соціальних факторів у становленні психіки, розуміти значення волі й емоцій, потреб і мотивів;

– вміти дати психологічну характеристику особистості (її темпераменту, здібностей), інтерпретацію власного психічного стану, володіти найпростішими способами саморегуляції;

– розуміти співвідношення впливу спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних факторів у навчанні і вихованні;

– впроваджувати в навчально-виховний процес здоров'язбережувальних освітніх технологій через усвідомлення ідей здоров'язбереження та здоров'яформування, до розвитку в учнів активної мотивації щодо необхідності дбайливого ставлення до власного здоров'я;

– здійснювати моніторинг показників індивідуального фізичного й психічного розвитку школяра, на основі знань про його вікові анатомо-фізіологічні особливості, теорію спадковості, фактори ризику прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні чи коригувально-реабілітаційні заходи;

– попереджати виникнення небезпечних для здоров'я ситуацій, у разі потреби ліквідувати чи уникати їх наслідків;

– вміти надавати долікарняну допомогу з різних видів уражень: травматичних, термічних, хімічних, радіаційних та ін.

5. Акмеологічна компетентність:

– застосовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теоретичних філологічних дисциплін;

– використовувати знання, уміння й навички, професійно профільовані знання в галузі філологічних наук;

– володіти способами самостійного опанування знань, вміти реалізувати отримані знання в професійній діяльності на практиці;

– розуміти смисл взаємозв'язків духовної, біологічної і соціальної основ в людині, ставлення людини до природи і протиріч, які виникли в сучасну епоху технічного розвитку і кризи існування людини в природі;

– мати уяву про сутність свідомості, її взаємовідносин з підсвідомим, про роль свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;

– поєднувати практичну і професійно-педагогічну цілі з реалізацією виховної загальноосвітньої та розвиваючої функцій;

– бути готовим реалізовувати одержану підготовку в своїй майбутній діяльності.

спеціальні:

1. Психолого-педагогічна компетентність

– усвідомлювати перспективні тенденції розвитку педагогічної науки, що утримуються на кращих світових національних педагогічних здобутках минулого та сучасності.

2. Фундаментально-прикладна компетентність

– уміти працювати з науковою літературою, визначати суть та характер нерозв'язних наукових проблем, пропонувати свої варіанти вирішення, узагальнювати і класифікувати емпіричний матеріал;

– опанувати систему сучасних прагмалінгвістичних знань про структуру, закономірності та найважливіші аспекти мовної, в тому числі міжкультурної комунікації.

– мати базову теоретичну та практичну підготовку з української мови та літератури.

3. Методична компетентність

– володіти основними правилами оформлення ділової документації українською мовою;

– дотримуватись норм сучасної літературної мови.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Походження старослов'янської мови та історія її наукового дослідження

Поняття про старослов'янську мову. Історія наукового дослідження старослов'янської мови. Походження слов'ян. Поняття про праслов'янську мову. Історія виникнення письма у слов'ян. Життя і діяльність Кирила та Мефодія. Живомовна основа старослов'янської мови. Проблема дохристиянського письма у слов'ян.

Змістовий модуль 2

Старослов'янська графіка

Старослов'янські азбуки (кирилиця і глаголиця). Найдавніші пам'ятки старослов'янського письма.

Змістовий модуль 3

Фонетична система старослов'янської мови.

Звукова система старослов'янської мови другої половини IX століття. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному плані. Звукові процеси прас лов'янської мови, зумовлені дією закону відкритого складу. Звукові процеси старослов'янської мови, засвідчені пам'ятками (X-XI ст.). Зміни, пов'язані з долею редукованих. Зміни, не пов'язані з долею редукованих.

Змістовий модуль 4

Морфологічна система старослов'янської мови.

Загальна характеристика морфологічної системи старослов'янської мови. Іменник, займенник, прикметник, числівник, дієслово у старослов'янській мові. Старослов'янський прислівник. Прийменник, сполучник і сполучне слово, частка, вигук у старослов'янській мові.

Змістовий модуль 5

Синтаксис старослов'янської мови.

Порядок слів у старослов'янському реченні. Типи речень за метою висловлювання. Двоскладні та односкладні речення. Головні і другорядні члени речення. Односкладні речення. Просте ускладнене речення. Складне речення.

3. Рекомендована література

1. Леута О. І. Старослов'янська мова : збірник вправ і практичних завдань : навч. посіб. / О. І. Леута, В. І. Гончаров. – К. : Вища школа, 2004. – 199 с.
2. Леута О. І. Старослов'янська мова : підручник / О. І. Леута. – К. : Фірма ІНКІОС, Центр навчальної літератури, 2007. – 256 с.
3. Майборода А. В. Старослов'янська мова / А. В. Майборода. – К., 1975.
4. Мельник Я. Г. Церковнослов'янська мова : навчально-методичний посібник / Я. Г. Мельник, О. М. Лазарович. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2004. – 244 с.
5. Сегін Л. В. Старослов'янська мова : тестові завдання / Л. В. Сегін, Н. М. Маторіна, Є. М. Ткаченко. – Слов'янськ : Видавництво Б. І. Маторіна, 2014. – 294 с.
6. Станівський М. Ф. Старослов'янська мова / М. Ф. Станівський. – К., 1983.
7. Царалунга І. Б. Старослов'янська мова. – Львів : НовийСвіт-2000, 2007. – 188 с.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики результатів навчання: усне опитування, письмові самостійні роботи, виконання тестових завдань, читання і переклад старослов'янських текстів.

